

7. januar 2008

Mord i bokseringen

Af: Kenneth Haar, Henrik Bang Andersen og Morten Nielsen
Handelsaftaler mellem EU og Afrika vil skabe mere fattigdom i Syd, og er kun indgået, fordi EU brugte trusler. Derfor bør hverken regering eller Folketing acceptere dem

Der var passende pomp og pragt, smil og blitzlys, da EU og de afrikanske lande underskrev en erklæring om fremtidigt partnerskab ved EU-Afrika topmødet i Lissabon den 9. december. Ironisk nok kommer den nye aftale om partnerskab samtidig med, at forholdet mellem de afrikanske lande og EU har nået et lavpunkt. Samme dag talte Senegals præsident Wade om et forestående "seismisk" brud mellem Europa og Afrika.

Det er forhandlingerne om nye handelsaftaler, de såkaldte Økonomiske Partnerskabsaftaler (EPA), der skiller vandene. De afrikanske lande (minus Nordafrika, der ikke er en del af forhandlingerne) har beklaget sig højlydt i flere år over ublu krav fra EU, som, de frygter, vil føre til store økonomiske tab. Den samme skepsis deles af u-lande i Caribien og Stillehavet, som også har forhandlet EPA-handelsaftaler med EU. Tilsammen udgør regionerne den såkaldte AVS-gruppe, der tæller op mod 80 u-lande. Når forhandlingerne er skredet særligt frem i løbet af december og er ført til delaftaler med omtrent halvdelen af de afrikanske lande, så skyldes det kun trusler fra EU's side. Det er umuligt at påstå, at aftalerne skyldes enighed mellem parterne. Derfor bør aftalerne ikke betragtes som endegyldige. Folketing og regering må arbejde for, at forhandlingerne holdes helt åbne.

I ringen med Ali

Kravene fra EU har været om vidtgående åbning af de afrikanske landes markeder for EU varer. Det er krav, hvis opfyldelse vil få to alvorlige konsekvenser.

Den første konsekvens handler om, at de ulige konkurrenceforhold fratager de afrikanske lande muligheden for at beskytte egen produktion. Den vej er stort set alle industrialiserede lande gået, men EU er nu i færd med at lukke den for afrikanerne. I en af de første rapporter fra EU hedder det f.eks. at aftalerne, i den form EU har lagt på bordet, kan "-føre til et kollaps for den vestafrikanske industrisektor" ("SIA of Trade Negotiations of the EU-ACP Economic Partnership Agreement", 2003).

Den anden konsekvens handler om de afrikanske statsbudgetter, hvor indtægterne fra told spiller en meget stor rolle. Lande som Ghana, Kap Verde, Gambia og Senegal står f.eks. til at tabe mellem 10 og 20 pct. af statsbudgettet på fuldt gennemførte EPA-aftaler.

Denne kritik er gengivet utallige gange i de senere år i en lang række rapporter, herunder analyser af de indgåede aftaler. De aftaler, EU har fået i hus med omtrent halvdelen af de afrikanske lande,

rummer nemlig kun ubetydelige afrikanske fingeraftryk. Selv tidsfristerne er relativt korte. Selvom nogle få sektorer ikke skal liberaliseres før om 25 år, skal langt de fleste liberaliseringer foretages inden for få år. Relativt hurtigt vil de to kontinenter stå i åben konkurrence - og udfaldet af den kamp synes givet på forhånd. Ujævnbyrdigheden blev beskrevet farverigt i 1990 af den daværende præsident for Tanzania, Julius Nyerere, der drog en ligning til boksning:

"Hvis jeg sendes op i en boksering med Muhammed Ali, og vi begge får besked på at dyste efter samme regler, vil resultatet blive mord, ikke en boksekamp".

Konkrete trusler

Man skal ikke være økonom for at forstå, hvorfor de afrikanske lande har modsat sig de nye aftaler. Det er lige så åbenlyst, hvorfor de ikke bare har kunnet forlade forhandlingsbordet. Kommissionen har længe sagt, med støtte fra Ministerrådet, at EU ville skrue ned for de afrikanske landes markedsadgang til EU, hvis ikke der blev indgået en aftale efter de nævnte retningslinjer. Toldsatserne ville slet og ret blive hævet pr. 1. januar 2008. Under forhandlingerne med f.eks. de vestafrikanske lande, har Kommissionen været meget konkret. Ghana og Elfenbenskysten har fået at vide, at den eksport, som vil blive ramt er f.eks. ananas, kakao, tun, bananer, aluminium og grøntsager.

Derfor løb det de afrikanske regeringer koldt ned ad ryggen, da Kommissionen fremlagde et forslag i EU den 13. november. I forslaget annulleres de hidtidige betingelser for AVS-landenes markedsadgang og nye blev foreslået indført. De nye regler i delaftalerne er en smule bedre på spørgsmålet om adgang til EU-markedet end de nuværende. Det afgørende er dog, at reglerne kun gælder for de lande, som har underskrevet en aftale om selv at åbne deres markeder betydeligt.

Dette meget konkrete varsel om at EU ville beskære afrikanernes markedsadgang til EU, udløste panik blandt ellers meget kritiske afrikanske lande, og fik dem til at skrive under i en fart.

Selv nogle af de mest forbitrede er blevet bløde i knæene kort før lukketid og er ilet til Kommissionen for at skrive under på en delaftale. Mens kun en håndfuld lande var imødekommende for et par måneder siden, kom omtrent halvdelen af de afrikanske lande ind i folden inden den 20. december, hvor Kommissionens forslag blev vedtaget med bl.a. dansk støtte.

Mange alternativer

Der er alt i alt intet i dette forløb, der vidner om et partnerskab.

Som en diplomat fra Kenya sagde for nyligt til nyhedsbureauet IPS:

"Det siges, at kærlighed gør blind. I så fald må dette være ægte kærlighed, for vi er fulgt med uden rigtig at vide, hvor vi er på vej hen".

I EU har medlemslandene og Kommissionen stædigt bedyret, at EU blot følger nogle regler i Verdenshandelsorganisationen (WTO), der menes at pålægge EU at kræve omfattende markedsadgang som modydelse for et relativt åbent EU-marked for de afrikanske lande. Også tidsfristen for forhandlingerne (31. december, 2007) stammer fra en beslutning i WTO. Det kan lyde vældig autoritativt, men der er mange alternativer, hvis EU vil. Mange andre veje kunne være

fulgt, men det er veje, som EU ikke har vist interesse for. Én vej var simpelthen at arbejde for at ændre reglerne i WTO eller bare arbejde for fleksible fortolkninger. AVS-landene har for længst lagt et konkret ændringsforslag på bordet. Dem har EU nærmest ignoreret. En anden vej var at arbejde for en længere tidsfrist eller blot overskride den. Der ville gå flere år i WTO, før det ville få betydning. Heller ikke dét har hverken EU eller Danmark vist interesse for. En tredje vej var at undersøge muligheden for helt alternative handelsordninger. Det er heller ikke sket.

Hovedarkitekten bag EU's manøvre var Kommissionen, men intet EU-land gjorde indsigelse, heller ikke Danmark. En ellers overvældende enighed blandt de afrikanske lande i kritikken af EU's position, har derfor kunnet tilsidesættes af Kommissionen.

Plads til refleksion

Spørgsmålet er nu om den danske regering, og ikke mindst det danske Folketing, alene vil notere sig, at aftalerne er ved at komme i hus, eller om der er plads til lidt ædruelig refleksion ved nytårstid. Forhåbentlig falder pendulet på det sidste.

For hvis de aftaler, som nu er underskrevet, fastholdes, vil vi i de kommende år se konsekvenserne melde sig. Nogle afrikanske lande vil opleve intensiveret dumping af landbrugsvarer og industrivarer, og følgen vil være udkonkurrering af lokal produktion og underskud på handelsbalancen. Andre afrikanske lande vil se deres statsbudgetter skrumpe markant. Udover det tab af udviklingsperspektiver, der ligger i denne udvikling, vil den også vise sig i øget fattigdom.

Det er positivt, at ministeren for udviklingsbistand i en kommentar i Information den 31. december, skriver, at "processen ikke stopper her", men hendes påstand sammesteds om at de foreløbige aftaler kan blive udviklingsvenlige, og at der er udvist fleksibilitet i sidste forhandlingsfase, er stærkt misvisende. Skal vi fastholde, at fattigdomsbekæmpelse er en hjørnesten i vores relationer med Afrika, er aftalerne uspiselige. Derfor må forhandlingerne i den kommende tid holdes helt åbne. De midlertidige aftaler skal også være til forhandling. Skal det kunne lade sig gøre, må et eller flere medlemslande tage førertrøjen inden for de næste måneder, og begynde at interessere sig for de alternativer, der hele tiden har eksisteret. Sker det ikke, er det meget svært at tage topmødeerklæringen om partnerskab alvorligt.

Kenneth Haar er talsmand for ATTAC Henrik Bang Andersen er kampagnemedarbejder i IBISMorten Nielsen er informations- og kampagnemedarbejder i Afrika Kontakt